

'פריסילה' כחיקוי לחיים: נצנצים, נעלי עקב ואמת קאמפית מהממת

מאת ד"ר גלעד פדבה

בסצנת הפתיחה הבלתי-נשכחת של 'הרפתקאותיה של פריסילה מלכת המדבר', מבצעת הדראג קווין מיצי דֵל פְּרָה את הבלדה הנהנתנית 'מעולם לא הייתי קרובה אל עצמי' ('I've Never Been to Me') של הזמרת האמריקנית שארלין. השיר פונה לנשים כנועות או 'עקרות בית ממושמות' המקללות את חייהן אך אינן עושות דבר כדי לשנותם, אוחזות באותו התינוק וחיות עם אותו הגבר שאיתו התקוטטו הבוקר ועמו יעשו אהבה הלילה עת ישכנעו את עצמן כי אלה הם החיים האמיתיים וכי זאת אכן אהבה.

ואז השיר מציע לעקרות הבית הנואשות לפצוח בחיים פרועים, ללגום שמפניה על סיפוני יאכטות ולהשתקע במונטה קרלו כמו הדיווה הקולנועית ג'ין הרלו (Jean Harlow) בעלת הלשון הפרועה, להתמסר לתשוקותיהם של מלכים ואף לראות כמה דברים ש'אישה לא אמורה לראות'. הזמרת מתגאה כי חייתה בגן עדן אך מתוודה שמעולם לא הייתה קרובה באמת אל עצמה. במילים אחרות, אותה דיווה חיה את הפוזה, הפנטסיה, התהילה וחיי הזוהר והיא חשה כי העטיפה הנוצצת הפכה למהות חייה.

האומנם מסוגלים הנצנצים להחליף את זהותנו האמיתית?

מופעי דראג כהתחברות לאמת פנימית

המיוזיקל 'הרפתקאותיה של פריסילה מלכת המדבר' מוכיח כי למופע הנוצץ יש אמת משלו; בחזיון הראוותני טמונה כנות; ושמלות הנשף הצבעוניות, הפאות המהממות והאיפור הכבד אינם אלא כלים חיוניים להתחברות למקום הכי אותנטי ולפניות הכי אינטימיות בנפשנו. 'החיים מחקים את האמנות הרבה יותר מאשר האמנות מחקה את החיים', כפי שהסביר המחזאי, הסופר והמשורר אוסקר וויילד. שם המשחק ב'פריסילה' הוא קאמפ (camp), ה'מגוּחך באופן טראגי, והטראגי עד כדי גיחוך' והוא יכול להיות משחק מסוכן, מפתה, מתגרה, משעשע, מאיים או מחבק.

הקאמפ הוגדר כבר לפני כשלושה עשורים, במילון אוקספורד (1996) כימושפעי או 'מעושה' ואף 'מוגזם באופן תיאטרלי; נשי, הומוסקסואלי'. הסופרת והפילוסופית סוזן סונטג הגדירה קטגוריאלית את הקאמפ, במאמרה המפורסם 'הערות על קאמפי' (1964) כהתבוננות על העולם במונחים של סטייל, סגנון מאוד מסוים שהוא 'אהבה למה שמוגזם, למה ש"מעל ומעבר"', רצינות שנכשלה, משהו שהופך את החוויה האנושית לתיאטרלית'.

סונטג, על אף היותה לסבית, הסתייגה משיוך הקאמפ לתרבות הגאה. חוקר התרבות הגאה ג'ק בבושיו טען ב-1978 שסונטג מפקיעה מידי הקהילה הגאה את אחד מאוצרותיה הגדולים ביותר. הוא זיהה את הקאמפ כאנרגיה יצירתית ייחודית, כערנות גבוהה במיוחד למורכבות רגשית הנובעת מהחיים תחת דיכוי חברתי הומופובי, וכתפיסת עולם שהיא צבעונית, מוצרנת, מכוונת ומוגדרת על ידי הווית החיים של הומואים. בבושיו זיהה את הקאמפ בעיקר עם הומור, אירוניה, תיאטרליות ואסתטיציזם, אותו זרם באומנות של סוף המאה ה-19 שביקש להתמסר ליופי, למלאכותיות מסוגנת ול'אמנות לשם אמנות בלבד'.

מדוע מופעי דראג מפחידים את ההומופובים?

שורשיה של תרבות הקאמפ נעוצים במועדוני ה'מולזי' שהחלו לפעול בלונדון לפני כ-300 שנה ושימשו למפגשים חברתיים ומיניים חשאיים בין גברים. ב'מולזי' אף הועלו מופעים מחתרתיים שבהם גברים התחפשו לנשים והופיעו בשלל מערכונים ופזמונים היתוליים כשהם מכנים עצמם בשמות תיאטרליים גדולים מהחיים: קיטי קמבריק היה סוחר פחם בחיי יומיום; מיס סְלִינְה היה שליח בתחנת משטרה; ליאונורה שחורת-העין התפרנס כמתופף; הארייט החמודה היה קצב; ליידי גודיינה עבד כמלצר; הדוכסית

מגלוסטר שימש כמשרת; הדוכסית מדבונשייר היה נפח; ואילו מיס שפתיים מתוקות עבד כחנווני. אותם מופעי דראג שהועלו לראשונה ב'מוליז' נקראו מופעי 'קאמפ' כשיבוש של המושג 'אָקִימְבו' (akimbo) המתיחס לתנוחה "נשית" אופיינית של אצילים בצירי דיוקן שבהם פניהם מפודרות, שפתותיהם משוחות באודם, וידם על המותן כשגופם מוטה הצידה.

מופעים קאמפיים, כאז כן עתה, שמים את ההגדרות המגדריות "גבר", "אישה", "גבריות" ו"נשיות" בתוך מירכאות, מתייחסים אליהן כמופע, כהתחפשות וכהעמדת פנים – ולא כמשהו טבעי או ביולוגי – ולפיכך כזהויות שניתן ללבוש ולפשוט, לאמץ ולהחליף, להעדיף ולהעזיב. לפי החשיבה הקאמפית, אין בנמצא 'גבר אמיתי' או 'אישה אמיתית'. בכל פעם שאתה מתגלח או מתיז על עצמך אפטרשייב, אתה מתחפש ל"גבר"; בכל פעם שאת מורחת שפתון או תולשת שיערה מעל השפה העליונה, את מתחפשת ל"אישה".

מלכת הדראג מיצי דל בָּרָה, בסצנת הפתיחה של 'פריסילה', אינה מתיימרת להיראות כ"אישה אמיתית" אלא כפנטסיה גדולה מהחיים, כדיווה מהחלומות וכאייקון צבעוני שהופך את ה"נשיות" וה"גבריות" כאחד להגזמות מהממות. הלקוח השיכור שמיידה פחית בירה בראשה של מלכת הדראג הזאת – כתגובה להופעתה העל-מגדרית, הרב-מגדרית או הבין-מגדרית המהממת – מתגלה, כשאר ההומופובים, כטמבל חסר סגנון, רגישות אסתטית וחוש הומור, ולפיכך כמסוכן.

ד"ר גלעד פדבה הוא חוקר ומרצה לקולנוע, מגדר ולימודי גברים, עורך לשוני בעברית ובאנגלית ומתרגם giladpadva.com

מאמר שנכתב עבור התוכנייה של ההצגה "פריסילה מלכת המדבר" של התיאטרון הלאומי הבימה, 2025.